

УДК 330.322:330.341.1:340.134

DOI: 10.18524/2413-9998/2021.2(48).243687

Н. М. Столбуненко,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Французький бульвар, 24/26, 65044, м. Одеса, Україна

e-mail: talya18@mail.ru

О. М. Столбуненко-Волошина,

аспірантка кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Французький бульвар, 24/26, 65044, м. Одеса, Україна

e-mail: OlgaS-V@i.ua

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ ЯК ОСНОВА КАРДИНАЛЬНИХ ЗМІН В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті досліджуються основні проблеми інноваційно-інвестиційного процесу України, вирішення яких необхідне для піднесення економічного розвитку держави на новий рівень. Особливе значення в вирішенні цих проблем, як підкреслюється в статті, має промисловий комплекс. Вплив розвитку інституційних процесів, що забезпечує зниження ризиків, гарантує виконання певних очікувань, задоволення потреб, отримання певних результатів, створить нові потенційні можливості країни.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інвестиційний клімат, інноваційно-інвестиційна модель розвитку, кардинальна економічна реформа, промисловий комплекс України.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Дослідження основних проблем подальшого аналізу інноваційно-інвестиційного розвитку необхідне з метою формування ефективної системи взаємовідносин між наукою, державою і регіонами в аспекті виявлення чинників формування сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення економічної безпеки країни, під якою мається на увазі такий стан економічного середовища у державі, що «...стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати

кошти в розширення виробництва, а особливо промислового, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою поглиблення спеціалізації національної економіки» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України висвітлюються в працях В. М. Геєця, Л. І. Федулової, М. П. Денисенка, О. І. Гордуновського, І. В. Юхновського, О. В. Ульяновченка, Н. Є. Скоробогатого, Н. І. Чухрая, В. В. Білика, В. І. Шутенко та інших. Але подальший розвиток національної економіки вимагає створення нової якісної визначеності до змін у динаміці інноваційно-інвестиційних процесів, а також до змін їх принципів, методів, механізмів реалізації тощо.

Постановка завдання. Метою статті являється дослідження важелів інноваційно-інвестиційного процесу розвитку промислового комплексу України, оскільки в нашій державі співпраця підприємств у виробничій та інноваційній діяльності перебуває на низькому рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Практична реалізація Стратегії інноваційного розвитку економіки потребує насамперед підвищення інноваційної активності на всіх рівнях: держава – галузь – регіон – підприємство.

Найбільш важлива роль в реалізації інноваційної Стратегії належить промислому комплексу України, як основної ланки економіки, займаючої найбільш значне місце в обсязі ВВП – 32% [2, с. 120-121]. Але за результатами 2019 року в Україні спостерігалось падіння промисловості на 1,8% [3]. Доля підприємств, які запроваджують інновації, складає 16,6% від загального обсягу промислових підприємств. У той же час доля інноваційної продукції усього 1,4% [1].

У постачанні електроенергії, газу, пару та кондиційного повітря в березні 2021 р. по відношенню до березня 2020 р. зафіксований зріст на 7,3%, у переробчій промисловості – на 2,5%, у добуваючій промисловості – 1,5%.

Однак, Держстат України констатував, що в першому кварталі 2021 р. по відношенню до аналогічного періоду 2020 р.

промислове виробництво в Україні зменшилося на 2%, в т.ч. в добуваючій промисловості – на 2,8%, переробці – на 3,3%, хоч у постачанні електроенергії, газу і пару досягнути зріст на 4,1%. У 2020 році промислове виробництво в Україні впало на 5,2% [3].

В цілому інноваційна діяльність країн визначається Глобальним інноваційним індексом (ГІІ), який складається з зведених показників дослідження: місце у рейтингу серед країн, інституційний рівень, використання знань та технологій, людський капітал і дослідження, творчий потенціал, розвиток ринку, розвиток бізнесу, інфраструктура, індекс ефективності і інновацій. Звітно «Глобальному інноваційному індексу 2020» Україна зайняла 45 місце і одержала 36,3 бали із 100 можливих, тим самим покращила показник 2019 року на дві позиції. Наша країна також зайняла друге місце серед країн з доходами нижче середнього випередив її лише В'єтнам [4].

Щодо регуляторного середовища інформаційних та комунікаційних технологій, держінститутів, то тут Україна зайняла 76-е, 82-е та 93-е місця.

В інфраструктурі Україна зайняла 94-е місце в креативних товарах та послугах 95-е, а в екологічній стабільності – 99-е місце [4].

Але далеко не всі країни можуть втримати досягнуті позиції і вже на слідуючий рік демонструють серйозні погіршення показників. Так, наприклад, Таджикистан у новому Індексі знизився на дев'ять позицій, Грузія – на 15, Кувейт – на 18 [3].

В порівнянні з ними Україна виглядає досить стабільно. За останні чотири роки наша країна ні жодного разу не «виключалася» з ТОП-50, хоч у 2019 році ми «спустилися» на чотири пункти і це в умовах економічної кризи 2019 року, коли велика кількість досліджуваних проектів в усьому світі була «заморожена», а загальний обсяг коштів, які виділялися на впровадження інноваційних рішень скоротився до рекордно низьких показників.

Глобальний інноваційний ландшафт за останні роки дуже змінився. Тепер самі високі темпи прийняття інновацій демонструють Китай, В'єтнам, Індія та Філіпіни (дві остані країни в груповому рейтингу знаходяться зразу за Україною).

Чи зможемо ми повторити успіх Індії, яка у цьому році «піднялася» на чотири позиції вгору? Для відповіді на це питання необхідно співвіднести сильні та слабкі сторони. З однієї сторони Україна має багато конкурентних переваг: висококваліфіковані кадри, престиж вищої освіти, велика кількість співробітників з науковими ступенями, зростаючий експорт інформаційно-комунікаційних технологій і т.п. З іншої сторони: нестабільна політична ситуація, відсутність верховенства права, низький рівень фінансування інноваційних програм, в тому числі і венчурними фондами і т.п.

Задача України на сучасному етапі – вміло використати конкурентні переваги своєї країни та просуватися в рейтингу ГП.

Разом з тим, підсумкове місце в рейтингу Глобального індексу інновацій – не одиничний показник. Важливим виступає також співвідношення обсягу інвестицій та практичної корисності від впровадження інновацій. Не зважаючи на незначні кошти в інновації, (Україна займає 71 місце з цього показника), в цілому наша країна в рейтингу країн, одержуючих найбільш великий профіт від використання інноваційних рішень, займає 37 місце [5].

З метою поліпшення ситуації уряд пропонує перезапустити роботу індустріальних парків в Україні як застави економічного росту. Прем'єр міністр Денис Шмигаль підкреслює, що розвиток індустріальних парків дозволить створити тисячі нових робочих місць та будуть сприяти розвитку промисловості та залученню додаткових іноземних інвестицій. На 28.12.2020 р. в Реєстр індустріальних (промислових) парків включені 45 індустріальних парків, в 23 з них визначені управляючі компанії, а у 8 – є учасники [10].

Таким чином, в умовах сьогодення українські підприємства повинні своєчасно реагувати на зміни глобального світу, тобто необхідна діджиталізація промисловості як перетворення виробничих процесів та створення нових бізнес-моделей за допомогою інформаційних технологій. Світові організації та підприємства активно переходять на сторону інформаційних технологій з метою відповідати високим темпам росту бізнесу.

Згідно Reports and Data, світовий ринок цифрових трансформацій до 2026 року оцінюється приблизно в 1,051 трлн доларів. Аналітики консалтингової компанії PwC прогнозують до 14% приросту світового ВВП у 2030 році [4]. Використання digital у промисловості передбачає цифровізацію та автоматизацію виробництва, маркетинг, а також комунікації зі споживачами та партнерами. Сильні позиції України на шляху розвитку цифрової економіки констатувало дослідження консалтингової компанії Arthur D. Little и Huawei про 7 моделей цифрової економіки.

Сучасні характерні риси розвитку цифрової економіки, яка базується на інноваційності інтелектуальності, креативності поведінки людей, показують необхідність професійної системи менеджменту, яка, в свою чергу, є ознакою нового відкритого суспільства і є результатом інтегральної взаємодії управлінської науки, аналітики і практики. Системне бачення розвитку цифрового суспільства є головною професійною ознакою сучасного менеджменту, якого вимагає четверта промислова революція. Історична важливість і необхідність якісного стану менеджменту як базового конкурентного фактору інноваційного розвитку суспільства, визначає і його професійний та інтелектуальний формат, а саме як формат управлінського капіталу [8].

Початок XXI століття характеризується трьома взаємозв'язаними процесами:

- глобалізація і інтеграція, які домінують в усіх секторах;
- ідея сталого економічного розвитку, яка була створена наприкінці 80-х рр. XX ст. ООН і передбачає інтегрування і баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних і інноваційно-технологічних компонентів з тим, щоб максимізувати благополуччя людини;
- розуміння того, що позитивний тренд економіки може забезпечити лише інноваційно-інвестиційну модель розвитку [7, с. 17-20].

В сучасному світі при стрімко набираючому темпі зростання інноваційної активності підприємства необхідна кардинальна реформа, в першу чергу аналіз і оцінка поточного стану економічної системи країни та формування системної інноваційної

політики, що забезпечить узгодження політичних, економічних, соціальних, технологічних та інших змін.

Інноваційна діяльність є двигуном забезпечення ефективного функціонування та розвитку підприємства на обраному ринку промислових товарів та послуг. Саме від своєчасного та безперервного впровадження інновацій в виробничий та управлінський процеси залежить можливість існування підприємства в довгостроковій перспективі.

На наш погляд, стратегія розвитку інноваційної діяльності підприємства найбільш ефективно транслюється через систему збалансованих показників, охоплюючих наступні складові:

- розвиток інноваційної діяльності й навчання персоналу [6];
- бізнес-процеси інноваційної діяльності;
- маркетинг взаємовідносин із клієнтами в розрізі інноваційної діяльності підприємства;
- фінансова ефективність інноваційної діяльності підприємства та інші.

У якості основних напрямків подолання проблем відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року «Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року», для побудови інноваційної економіки з розвинутим підприємництвом, інноваціями та високою продуктивністю виробництва Україні як державі, яка має великий інтелектуальний потенціал, необхідно:

- створення сприятливого нормативно-правового поля для суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність;
- розвиток інноваційної інфраструктури, методично-консалтингове забезпечення, розширення зв'язків вітчизняних науковців і винахідників з іноземними підприємствами;
- підвищення рівня спроможності, що реалізується як шляхом культурно-просвітницької діяльності, підвищення інноваційної культури, так і через освітню діяльність, спрямовану на забезпечення успішної кар'єри молоді після завершення навчання у закладах вищої освіти за одним з обраних напрямів: започаткування власної справи, робота

на підприємстві, що відповідає сучасному технологічному рівню, або наукова (викладацька) робота.

На етапі створення новацій відповідно до зазначених напрямів необхідним є:

- збільшення фінансування наукових досліджень на конкурсній основі з акцентуванням уваги на переході результатів, отриманих у рамках фундаментальних наукових досліджень, у тематиці прикладних наукових досліджень і науково-технічних розробок, до фінансування яких залучається бізнес;
- перегляд пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки з метою їх наближення до напрямів, визначених у розвинутих державах світу, на основі сучасних світових технологічних трендів;
- створення у межах населених пунктів місць, призначених передусім для розгортання інтелектуальної, творчої діяльності, раціоналізаторського руху, розвитку креативних індустрій (зокрема виділення територій, створення на них відповідної інфраструктури, надання інформаційно-аналітичного та методичного забезпечення розвитку інноваційної культури);
- створення із залученням світових експертів, тренерів, наставників, європейської мережі підприємництва (EEN) шкіл обміну досвідом та національних ресурсів з навчання підприємництву та інноваціям, зокрема мережі підвищення кваліфікації як для викладачів, так і для керівників закладів вищої освіти та наукових установ. Ці структури також можуть надавати консультаційно-методичну допомогу щодо участі в європейських програмах, пов'язаних з інноваціями, та поширювати позитивний досвід успішних учасників зазначених програм;
- покращення якості освіти шляхом наближення її до потреб глобального ринку та потреб у фахівцях, здатних створювати, адаптувати та використовувати технологічні інновації, підтримка запровадження навчальних дисциплін з підприємництва, фінансової грамотності та охорони інтелектуальної власності.

Ці напрямки найбільш перспективні для реалізації технологічних стартапів. Однак, теперішній сектор української

економіки ще неповноцінно асоціюється з digital, а промислові «гіганти» недостатньо активні. В той же час промислова галузь достатньо гнучка для впровадження сучасних технологій. Україна – на шляху Четвертої промислової революції. Діджиталізація промисловості допоможе вивести вітчизняну економіку на топові позиції.

Кабмін передав Державну інноваційну фінансово-кредитну установу в управління Мінстратегпрому України, а Посольство України у Франції проводить серію вебінарів про українській промисловий потенціал.

Існує великий потенціал для кооперації України з США в усіх інноваційних сферах: ІТ, біотехнологіях, телекомунікацій, енергетики, ресурсозберігаючому сільському господарству та інше.

Розроблюється питання підписання Меморандуму про співпрацю між Україною та Люксембургом у космічній сфері для обміну досвідом та інформацією та інше.

В якості одного з ключових партнерів у регіоні Заливу та Арабському світі в цілому Україна розглядає Катар, з яким планується підписання договорів з розширення інвестиційної співпраці.

Президент України Зеленський В.О. підкреслив, що необхідно забезпечити прозорі та передбаченні умови для інвесторів, щоб «бізнесу було комфортно робити в нашій країні». Україна відкрита для прямих іноземних інвестицій, але у 2020 року прямі іноземні інвестиції в економіку України склали 221 млн. дол., що свідчить про падіння їх в 20 раз в порівнянні з показником 4,5 млрд. дол. інвестицій за аналогічний період 2019 р. [9].

НБУ приєднався до глобальної мережі фінансових інновацій, що дозволить перевищити рівень проникнення інновацій у фінансовий сектор.

Починаючи з 2000 року у сфері високих технологій наступила нова ера. Значна частина світових і українські вчені зв'язують стрибок в промисловості та інших високотехнологічних сферах діяльності людини з нанотехнологіями.

В перспективі нанотехнології здібні здійснити «переворот» у суспільстві, який за своїми масштабами перевищує наслідки широкого розповсюдження комп'ютерів.

Інноваційний розвиток економіки передбачає першочергове інвестування в наукоємні галузі промисловості.

Можна виділити три напрями нанотехнологій:

- виготовлення електронних схем;
- розробка та виготовлення наномашин (механізмів, роботів);
- безпосередня маніпуляція атомами та молекулами.

В електроніці очікується створення швидкодіючих комп'ютерів не тільки з звичайними архітектурами, але й нейрокомп'ютерів з рекордною продуктивністю. Нанотехнології призначені перш за все для створення інноваційних продуктів.

У сучасному світі значно зростає роль освіти, забезпечуючої підготовку необхідних економіці фахівців та утворюючої передові знання. Серед активно розвинутих у світі напрямів відносять нанотехнологію, а в десятку самих затребуваних фахівців ближчого майбутнього входять нанотехнологи.

З метою активізації створення новацій необхідно також:

- опрацювати питання можливості стимулювання підприємств до наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок та інноваційної діяльності;
- розробити механізм стимулювання науковців до формування актуальної та затребуваної глобальним ринком тематики наукових досліджень, спрямованої на створення інноваційних рішень, що забезпечать інноваційний розвиток вітчизняної економіки;
- забезпечити створення навчальних матеріалів із підприємництва та інновацій, які б підвищували рівень обізнаності, починаючи із школи, навчали ази створення власного бізнесу, фінансової грамотності та охорони інтелектуальної власності;
- розробити методичні матеріали щодо залучення до виконання спільних інноваційних проєктів студентів різних спеціальностей та закладів вищої освіти.

Таким чином, співпраця промислових підприємств у виробничій та інноваційній діяльності передбачає, в першу чергу, розвиток науки, інтеграцію МСП у ланцюги доданої вартості, удосконалення використання промисловими підприємствами цифрових технологій.

Список використаної літератури

1. Шутенко В. Инновационная экономика в Украине: миссия невыполнима? URL : <https://economistua.com/innovatsionnaya-ekonomika-v-ukraine-missiya-nevyopolnima>. (дата звернення: 12.12.2020)
2. Піхоцький А. Стратегічні пріоритети зміцнення фінансової безпеки. *Формування ринкової економіки держави в Україні*. 2018. Вип. 40. С. 120-121.
3. Как спасти украинскую промышленность: рецепт уже создан, но есть ли политическая воля? URL : <https://112.ua/statji/kak-spasti-ukrainskuuyu-promyshlennost-recept-uzhe-sozdan-no-est-li-politicheskaya-volya-528671.html>. (дата звернення: 12.12.2020)
4. Диджиталізація промисловості. Мир і Україна. URL : <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/02/14/657039/>. (дата звернення: 12.12.2020)
5. Диана Полуніна. Україна поднялась в «Глобальном и инновационном индексе 2020» : какие страны в топе. Режим доступа : <https://thepage.ua/news/ukraina-v-globalnom-innovacionnom-indekse-2020>. (дата звернення: 12.12.2020)
6. Как на «Глобальный инновационный индекс 2020» отреагировали в Украине? URL : <https://thepage.ua/news/ukraina-v-globalnom-innovacionnom-indekse-2020>. (дата звернення: 12.12.2020)
7. Никитюк Т. Л., Баула О. В. Инновационно-инвестиционное развитие Украины: современные реалии и необходимые изменения. *Economic Annals-XXI*. 2015. 3-4(2). Рр. 17-20. URL : http://soskin.info/userfiles/file/2015/3-4_2_2015/Nikityuk,%20Baula.pdf. (дата звернення: 12.12.2020)
8. Кузнєцов Е. А. Управлінський капітал: елементи системної якості. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. Т.18. Вип. 3(43). С. 15-16.
9. Иностранные инвестиции в Украину в 2020 году упали в 20 раз: как можно исправить ситуацию. URL : <https://delo.ua/business/inostrannye-investicii-v-ukrainu-upali-v-20-raz-375876/>
10. Правительство предлагает «перезапустить» индустриальные парки. URL : <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2021/02/3/670654/> (дата звернення: 12.12.2020)

Стаття надійшла 01.03.2021 р.

Н. Н. Столбуненко,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджмента і інновацій

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

Французский бульвар, 24/26, 65044, г. Одесса, Украина

e-mail: talya18@mail.ru

О. Н. Столбуненко-Волошина,

аспірантка кафедри менеджмента і інновацій

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

Французский бульвар, 24/26, 65044, г. Одесса, Украина

e-mail: OlgaS-V@i.ua

АКТИВИЗАЦИЯ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ КАК ОСНОВА КАРДИНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В статье исследуются основные проблемы инновационно-инвестиционного процесса Украины, решение которых необходимо для подъема экономического развития государства на новый уровень. Особое значение в решении этих проблем, как подчеркивается в статье, имеет промышленный комплекс. Влияние развития институциональных процессов, обеспечивает снижение рисков, гарантирует выполнение определенных ожиданий, удовлетворение потребностей, получение определенных результатов, создаст новые потенциальные возможности страны.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, инвестиционный климат, инновационно-инвестиционная модель развития, кардинальная экономическая реформа, промышленный комплекс Украины.

N. M. Stolbunenko,

Candidate of Economics Sciences

Associate Professor of Economics and Management
of Odesa National University I. I. Mechnicov

24/26 Frantsuzskyi Boulevard, 65044, Odesa, Ukraine

e-mail: talya18@mail.ru

O. M. Stolbunenko-Voloshina,

graduate student of the Department

of Management and Innovation

of Odesa National University I. I. Mechnicov

24/26 Frantsuzskyi Boulevard, 65044, Odesa, Ukraine

e-mail: OlgaS-V@i.ua

ACTIVATION OF INNOVATION AND INVESTMENT PROCESSES IN THE INDUSTRIAL COMPLEX AS A BASIS FOR DIFFERENT CHANGES IN THE ECONOMY OF UKRAINE AT THE MODERN STAGE

The article examines the main problems of the innovation and investment process in Ukraine, the solution of which is necessary to raise the economic development of the state to a new level. The industrial complex is of particular importance in solving these problems, as emphasized in the article. The influence of the development of institutional processes ensures risk reduction, guarantees the fulfillment of certain expectations,

satisfying needs, and obtaining certain results, will create new potential opportunities for the country.

Key words: innovation, investment, investment climate, innovation and investment model of development, cardinal economic reform, industrial complex of Ukraine.

References

1. Shutenko, V. Innovatsionnaia ekonomika v Ukraine: missiia nevypolnima [Innovative Economy in Ukraine: Mission Impossible?]. Retrieved from: <https://economistua.com/innovatsionnaya-ekonomika-v-ukraine-missiia-nevypolnima>. [in Russian].
2. Pikhotskyi, A. (2018). Stratehichni priorytety zmitsnennia finansovoi bezpeky [Strategic priorities for improving financial security]. *Formuvannia rynkovoi ekonomiky derzhavy v Ukraini. – Formation of the market economy of the state in Ukraine*, Vyp. 40, Pp. 120-121. [in Ukrainian].
3. Kak spasti ukrainskuiu promyshlennost: retsept uzhe sozdan, no est li politicheskaiia volia? [How to save the Ukrainian industry: the recipe has already been created, but is there political will?]. Retrieved from: <https://112.ua/statji/kak-spasti-ukrainskuyu-promyshlennost-recept-uzhe-sozdan-no-est-li-politicheskaya-volya-528671.html>. [in Russian].
4. Didzhitalizatsiia promyshlennosti. Mir i Ukraina [Digitalization of the industry. Peace and Ukraine]. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2020/02/14/657039/>. [in Russian].
5. Polunina, D. 2020. Ukraina podnialas v «Globalnom i innovatsionnom indekse 2020» : kakie strany v tope [Ukraine climbed in the “Global and Innovation Index 2020”: which countries are in the top]. Retrieved from: <https://thepage.ua/news/ukraina-v-globalnom-innovatsionnom-indekse-2020>. [in Russian].
6. Kak na «Globalnii innovatsionnyi indeks 2020» otreagirowali v Ukraine? [How did Ukraine react to the Global Innovation Index 2020?]. Retrieved from: <https://thepage.ua/news/ukraina-v-globalnom-innovatsionnom-indekse-2020>. [in Russian].
7. Nikityuk, T. L. & Baula, O. V. (2015). Innovatsionno-investitsionnoe razvitie Ukrainy: sovremennye realii i neobhodimye izmeneniia [Innovative and investment development of Ukraine: modern realities and necessary changes]. *Economic Annals-XXI*, 3-4 (2), pp. 17-20. Retrieved from: http://soskin.info/userfiles/file/2015/3-4_2_2015/Nikityuk,%20Baula.pdf. [in Russian].
8. Kuznetsov, E. A. (2019). Upravlinskyi kapital: elementy systemnoi yakosti [Management capital: elements of systemic quality]. *Rynkova ekonomika: suchasna teoriia i praktyka upravlinnia. – Market economy: current theory and practice of management*, Vol.18, Issue 3 (43), Pp. 15-16. [in Ukrainian].
9. Inostrannye investitsii v Ukrainu v 2020 godu upali v 20 raz: kak mozhno ispraviti situatsiiu [Foreign investment in Ukraine in 2020 fell 20 times: how can the situation be rectified]. Retrieved from: <https://delo.ua/business/inostrannye-investitsii-v-ukrainu-upali-v-20-raz-375876/>. [in Russian].
10. Pravitelstvo predlagaet «perezapustit» industrialnye parki [The government proposes to “restart” industrial parks]. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2021/02/3/670654/>. [in Russian].